

namreč: na Pruskem ravnokar pričeti „boj za omiko (kulturo)“ zoper katoliško cerkev presaditi tudi na Avstrijsko zemljo; želja se je spolnila, vlada je podajala državni zbornici predloge čez predloge, govorna ploha redke obširnosti je zalila kraljestvo in ko se je odtekla povodenj, imeli smo pa tudi že svoje verske postave, da je lahko vsakemu liberalcu srce skakljalo, vsakemu škofu pa se lahko lasje ježili.

Da se je Avstrija zedinjenju in spravi bolj ko kdaj odmaknila, to je bilo Dunajskim borsijancem in njihovi časnikarski druhali po vseh kraljevinah in deželah pač popolnoma „vse eno“; saj je imela ustava takraj Litave zdaj tudi svoje verske postave, konkordat je bil razsekan na kose in poslopje vendar enkrat pod kopičem, res da zdaj še pod kopičem iz papirja, pa vendar pod kopičem. Odslej v Avstriji ni moglo biti nič več narobe, politični mir, nepričakovan napredek in take in enake lepe reči so se lahko mirno imele razvijati, saj smo korakali v pruskih čevljih in nekega dne bi bila morala za „haut-goût“ naših liberalcev kaka prevzvišena eminenca ali kak „visoki“ škof priti pod ključ, — srček, liberalen srček, česa si še želiš!

Tedaj imeli smo svoje verske postave, ali z drugimi besedami: hierarhiji in katoliški cerkvi je po pruskem izgledu bila „in optima forma“ napovedana vojska, ministra nauka gosp. Stremajerja, kateremu je „liberalna“ stranka doslej preveliko mlačnost očitala, so prosili za zamero in ga vvrstili med narodne svetnike, — kratko; liberalci so se kopali popolnoma v radosti in zamaknjenosti — vsak dan se je utegnil začeti ples.

Pa se ni pričel. Naši liberalci so se namreč nadejali, da se bodo škofje ustavljali vladi, da bo minister zopet spustil strelo verskih postav med-nje, kratko, da se bo pričela prav živahna praska, pri kateri bodo škofovske kape in palice kar po tleh ležale in jih bodo zmagovalci kot zmagovalne spominke domu nosili. Škofje pa se niso ustavljali, bili so mirni, tu pa tam se je pač pokazalo kako pastirsko pismo bolj ostrega zadržaja, izgovorila se na leci kaka opozicijska beseda, — v splošnem pa je bilo vse tiho, vse se je vršilo brez hrupa kakor nekdanj.

Tudi prav — so si mislili liberalci — škofje so se podali, stezajo se po novih razmerah, Stremajer „jih je dal“, jih ima! Al ta gotova misel se je po dogodbah nekoliko omajala. Na Tirolskem je škof odstavil duhovna, ker je kot državni poslanec glasoval za verske postave, in ga silil preklicati in odložiti svoj mandat; zarad tega velik krik po Izraelu, ki pa je brez kakega vspeha odletel od mirne kože ministra bogočastja. V Krakovem se je ta izgled posnemal, vse „liberalno“ časnikarstvo je zahtevalo od ministra, da se potegne za strahovanega duhovnika Chelmeckega, — vse zastonj, ekselencija je pustila škofu delati, kakor se mu je zdelo. Še celó v najbližji bližnji strankarskih mogočnjakov, v St. Pölten-u, se je „predrznil“ škof Binder župnika Leutgeba odstaviti od službe, ne da bi bila vlada — vkljub prav ajdovskega hrupa liberalnega časnikarstva — se vteknila vmes in „ošabnemu“ škofu skočila za vrat. Ravno nasprotno — „W. Abendp.“ je pisala pomirljiv članek, v katerem se daje škofom prav in povdarja, da se vlada nikakor ne more vtikati v njihove cerkvene pravice. Ali tako početje „liberalnih“ duhov ne bo žalilo?

Vendar eno veselje jim je bilo pripravljeno. Bojaželjni Linški škof Rudigier je boje potreben ozir do vlade v nemar pustil, in vriskaje so prinesli listi novico, da se je pričela preiskava zoper njega. No, vsaj enkrat solnce, zdaj vlada ne bo mogla drugače, ko prijeti ga, morala bo pokazati rogé in posebno Linški

škof je prav nalašč za to, zmaga „liberalcev“ nad njim bo posebno močno in daleč žareča. Al, o joj! že par dni po tem vriskanju je bila vesela novica preklicana, preiskava — se je reklo — je vstavljena in „predrznil“ škof ne bo zaprt.

Ali se po tem takem gotovost zmage ni morala omajati in ni bilo razumljivo, da so se misli nekoliko spremenile? Že so se oglašali skrivni glasovi govoreči, da ni on njih, ampak da so oni njega. Kdo ima prav, kak je odgovor? Da, liberalci so zmagali, potolkli hierarhijo in ž njo vred katoliško cerkev, verske predloge postale so vkljub vsi opoziciji postava; pa kaj hasne plašč, če pa ni skup zvit, čemu so liberalcem verske postave, če se ne izvršujejo po njihovi volji! Izvrševati se pa ne morejo, ker vlada vé, da se boj, kakoršnega je Bismark na protestantskem Pruskem pričel, v Avstriji pričeti ne more, kajti utegnil bi vlado stati življenje, ker bi prvi škof mučenik pomenil odpo-ved ministerstvu. Mi razumimo bolečine, pridržano razkačenost „liberalcev“, mi jo spoštujemo, ker vidimo, da je toliko truda in dela bilo prav zastonj, ker vidimo, da bi tako na vso moč radi veselja poskakovali, pa ne morejo; toda nas vsa ta reč nič ne briga, mi smo skonca razvoj teh stvari mirno gledali in ostanemo zdaj v tem priležnem stanju še dalje, prepričani, da ni on njih, ampak da so oni njega. Da človek pri vsem tem malo boljše volje postane, to se mu v tem slučaju ne bo zamerilo.“

Slovensko slovstvo.

* *Razne poezije. Spisal in založil Dobravčin. V Ljubljani 1874. Natisnili J. Blaznikovi dediči.* Pod tem naslovom je izdal našim bralcem že znani pisatelj in iskreni rodoljub g. Haderlap 88 strani obsegajočo knjižico različnega zapopadka; vrste se pesmi, basni, premišljevanja v vezani in nevezani besedi. Iz nekaterih pesmi puhti prava navdušenost za domovino, pa tudi žalost zavoljo njenega slabega stanja; tako na pr. v zadnji „Slovenski duh“ mladim razdiralcem britke resnice govori; druge pesmi so bolj nježnega ali naravo slovečega zadržaja, basni podučne, in — kar posebno povdarjamo — vse te poezije se proti enakim izdelkom novejših „pesnikov“ odlikujejo še po tem, da so nazyete skozi in skozi npravnega, nikogar pohujšajočega duha. Zavoljo vsega tega priporočamo delce, kateremu je pri majhni ceni 30 kr. prav lična oblika, vsem prijateljem našega slovstva in pesništva. Segajte po tej knjižici, Slovenci, katero lahko brez skrbi vsakemu v roke daste, da ne bo izdatelj vrh mnogega truda še materialne zgube imel.

* Slavní naš Koseski prestavlja v slovenski jezik preizvrstno poezijo italijanskega pesnika Dante-a „Divina comedia“ imenovano; zgotovljeno je že veliko. — Neprecenljivo to novico donáša nam „Glas“ v svojem 36. listu.

Mnogovrstne novice.

* *Najojstrejši meniški red (orden)* so Trapisti. Zraven navadnih meniških dolžnosti se pečajo s poljedelstvom in sicer za pokoro. Kamor si drugi ljudje ne upajo, tje se podajo. Veliko host so izkrčili in močvirja v lepe travnike spremenili: na Francoskem, v Belgiji in na Ruskem. Pred leti so se tudi v turški Bosniji naselili. Blizo Banjeluke, kraj vode Vrbas, so kupili velike in hudo zapuščene kraje. Naselbino zovejo: „Mariastern“, Marijino zvezdo. Tudi nekaj Slovencev, med temi naš prečastiti rodoljub gosp. Lah, je pristopilo.

Kdor želi vstopiti, če tudi le za navadna dela, ga radi sprejmó.

* Na Dunaji se snuje „prva avstrijska katoliška šolska družba“, katera ima lep namen: ustanovljati katol. šole, podpirati sploh versko šolo na vse strani. Izdaval bo tudi šolsk list, katerega se bodo udeležili najvrliši pisatelji.

Naši dopisi.

Iz Št. Petra v severni Ameriki 15. avgusta. (*Izvirni dopis.*) Pri vas na Slovenskem imate že več let nadlogo, kakoršna je zadela Egipčane, namreč kobilice, in sicer v podobi mladoslovencev, ki vam delajo škodo in pojedajo na političnem polju vse, kar se zelenega pokaže. Naše kraje tu v severni Ameriki pa je letos zadela huda nesreča po kobilicah — ne dvojenogatih mladoslovenskih, marveč po pravih zelenih in letečih kobilicah, katerih se je pokazalo na milijone letošnje poletje; po polji in vrtih so vse, kar je bilo zelenega, pogrizle in spremenile rodovitno deželo v golo puščavo. Še hujšega se nam je bati prihodnjo spomlad, ker je ta požrešna žival pustila zalego, katera se ne dá pokončati. Tako nam je povsod trpeti: vam domá po mladoslovencih, nam pa po kobilicah. Oboje je hudo.

Iz Brezovice pri Ljubljani. — V nedeljo 7. sept. zvečer sklenil je življenje po dolgotrajni bolezni, previden s svetimi zakramenti, Jakob Čuden, po domače Rus, posestnik v Dragomerji. Ker je bil moder, izobražen, kajti dovršil je bil vseh osem latinskih šol, mož v pravem pomenu, ne veterinjak, katerih je dandanes preobilno, spoštovala ga je soseska; izvolila si ga je župana, za volilnega moža pri raznih volitvah; poslednji čas že v bolezni dobil je iz Ljubljane naznailo, da je izvoljen za okrajnega šolskega svetovalca. „Novicam“, katere je posebno čislal, bil je skozi ves čas njihovega obstanka zvest naročnik. Dobil je nekaterekrat tudi „Slov. Narod“ v roke, a čisto nič mu ni dopadal, in rekel je: „nič več ga ne berem, ker preveč sem jezen, ko slišim in čitam te neumnosti.“ — Sošolcev svojih nekdanjih, kakor gosp. dr. Coste, gosp. kanonika Urha, gosp. dekana Kogej, gosp. Freliha in drugih se je prav dostikrat in z veseljem spominjal; naj jim je toraj priporočan v molitev in blag spomin. Zapustil je vse imetje svojim čveterim otrokom in skrbni in pošteni supruzi, ki ga žalujoča priporoča vsem znancem in prijateljem v molitev in blag spomin!

Iz Ljubljane. — Deželni zbor se tudi v Ljubljani začne prihodnji torek, 15. dne t. m. Ob 10. uri dopoldne je v stolni cerkvi sv. maša, ob 11. uri pa se začne zborovanje v navadni zbornici. Sliši se, da deželnim zborom sploh je le kratek čas odmerjen, in da končajo že 15. oktobra! Avtonomija dežel — kaka sužnica si postala centralizmu, ki se šopiri v državnem zboru Dunajskem v dolzih sesijah brez konca in kraja!

— (*Iz seje deželnega odbora 28. avgusta in 4. sept.*) Na dopis deželnega šolskega sveta zarad 3000 gold. podpore iz normalno-šolskega zaklada za zidanje šole v Litiji se je sklenilo staviti vprašanje, jeli se je porabila že vsa državna dotacija za ljudske šole na Kranjskem za leto 1874 in koliko podpor za zidanje šol bo vlada v bližnji prihodnosti iz normalno-šolskega oziroma iz deželnega zaklada še zahtevala, da se po tem uravná proračun imenovanih zakladov, ter da bi deželni šolski svet skušal za bodočnost veči podporo iz državnega zaklada za šole na Kranjskem zadobiti. — Na dopis deželne vlade, da se je dovozna cesta k železničnemu kolodvoru v Postojni iz vrste državnih cest izločila in

cestnemu okraju v izdržavanje prepustila, bo deželni odbor predložil posebno poročilo prihodnjemu deželnemu zboru. — Sklenilo se je, da se za občino Medvode voli nov občinski odbor. — Pregledan in odobren je bil računski sklep zaklada za zemljiško odvezo za leto 1873 in proračun za l. 1875. — Prevdarjali in sprejeli so se proračuni za leto 1875 različnih Kranjskih ustanovnih zakladov. — Na dopis deželnega šolskega sveta, da se služba podučitelja v Vipavi premeni v učiteljsko službo, je deželni zbor sklenil, da se pri proračunu normalno-šolskega zaklada za leto 1875 na to ozir jemlje. — O peticiji društva zdravnikov lanskega leta deželnemu zboru izročeni za zboljšanje plač je deželni odbor sklenil predložiti jo deželnemu zboru z nasvetom, da bi se deželni vladi izročila in priporočila v tem obziru, da bi ona pri določevanju priklad za okrajne (kantonske) blagajnice, iz katerih okrajni ranocelniki plačilo dobivajo, skrbele za potrebne dohodke za boljše plače okrajnih zdravnikov. — Poslanim žalo- in resnim igram za slovensko gledališče deželni odbor — oprt na sodbo dramatičnega društva in na lastno presodbo ni nobeni razpisanih daril po 250 gold. pripoznal, ampak dovolil je v spodbudo pisatelju igre „Zeta carja Lazarja“ 80 gld., pisatelju igre „Drog“ 60 gold., in pisateljema iger „Veronika Deseniška“ in „Danila“ po 30 gold. nagrade.

— (*Prihodnjemu deželnemu zboru Kranjskemu*) se bodo, kakor slišimo, izročile od več krajev peticije (prošnje) o zadevah zemljiškega davka po novi cenitvi. Ker pritožbe naših ljudi zoper tarife okrajnih cenilnih komisij ostajajo klici vpijočega v puščavi, zato se hočejo obrniti do deželnega zbora. Gospoda Šolmajer in Pajk sta g. Kremenu menda bila najbolj na poti, zato — sta bila odstavljena. Deželni zbor ima zdaj lepo priliko za interpelacije.

— (*Odbor kmetijske družbe*) združen z gospodoma zastopnikoma deželnega odbora in c. kr. deželne vlade je v poslednji svoji seji 6. dne t. m. nalog dal dotičnim pododborom, naj v prihodnji seji nasvete stavijo za razdelitev državne podpore, ki je družbi došla za letošnje leto.

— Ministerstvo kmetijstva je družbi kmetijski naznailo, da je razpisani štipendiji po 450 gold. za dve leti podelilo Jožefu Jarcu iz Medvod in E. Kramarju iz Škofje Loke. Oba se imata podati v veliko kmetijsko šolo Dečin-Liebwert na Česko.

— (*Celovška družba zoper trpinčenje živali*) si je iz Pariza naročila napravo, po kateri mesarji govejo živino in vsako drugo klavno živino brez bolečine, hitro in gotovo vsmrtijo; ko to napravo prejme, bode se poskusila, ali res opravi to tako, kakor obeta. Želeti je, da bi se tudi naši mesarji interesirali za to napravo, kajti pobijati živino je starodavna divjaška navada, in le čuditi se je, da oni Nemci in Slovenci, ki se bahajo z napisom „napredka“ na svoji zastavi, jedó tako pobito živino!

— (*Dr. Schrey*) je bil v ponedeljek na mestu dr. Suppana izvoljen za poslanca v deželni zbor; dobil je 427 glasov, med katerimi gotovo 300 ces. kraljevih. Dr. Mošé, ki so si ga mladoslovinci za kandidata izbrali, je dobil le 135 glasov. Sploh se je le malo volilcev vdeležilo te volitve: ali zato, da vednih volitev so ljudje že siti, ali pa zato, da oba dohtarja v Ljubljani nista dosti znana, tega ne vemo. Mladoslovinci pa, katerih kandidat je bil dr. Mošé, so zdaj zopet izvedeli, kako ubogo malo morejo! Ko bi ne bili mnogi volilci staroslovenske stranke na pomoč prihiteli, ne bil bi dr. Mošé dobil še 50 glasov ne. S tem pa ne rečemo, da bi bili staroslovinci s kakim drugim kandidatom zmagali, dokler velja sedanji napačni volilni red in dokler kraljuje centralistična vlada; al to vemo, da bi